

An underwater photograph of a diver in a red and white striped shirt swimming through a narrow passage formed by dark, leafy seaweed. The water is a clear, vibrant teal color. Large, white, sans-serif text is overlaid on the image. At the top, the name 'SUSANNE JANSSEN' is written in a smaller font. Below it, the words 'TALVI' and 'VEDETT' are written in a very large, bold font, spanning most of the width of the image. At the bottom center, the word 'BAZAR' is written in a smaller, white, sans-serif font.

SUSANNE
JANSSEN

TALVI
VEDETT

BAZAR

SUSANNE JANSSON

TALVI- VEDET

Suomennos Tiina Sjelvgren

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Tiina Sjelvgren
Ruotsinkielinen alkuteos *Vintervatten*
Copyright © Susanne Jansson 2020
Published by agreement with Ahlander Agency

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-376-229-9

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa

*Don't wait any longer. Dive in the ocean,
leave and let the sea be you.*

JALAL AL-DIN RUMI (1207–1273)

Käännös Coleman Barks

PROLOGI

Taivaat, nuo moninaiset ja laajat.

Taivaat merten yllä, alati muuttuvat.

Raskaat, likaisen valkeat. Vaaleansiniset ja huolettomat, sinisen keskellä valkoisia viiruja. Taivaat kuin kauniisti taiteltu silkkipaperi ihmeellisen kullankeltaisen hehkun yllä, mykän teräksenharmaat, salamoivat ja pohjattomat ja mielipuolen lailla mylvivät.

Miten ne kaartuivat mannerjään vuosituhansien saatossa pehmeiksi hiomien kallioiden ylle, asettuivat alla olevaa maailmaa katsomaan, hallitsivat kaikkea.

Miten ne muovautuivat, hajosivat ja syntyivät uudelleen, aina erilaisina, eikä kukaan koskaan tiennyt millaisina.

Sellaisia olivat taivaat. Ja vedet.

Ja kalliot. Ne olivat kaikki.

Ja sitten ihmiset. Pienet ihmiset olivat rakentaneet kotinsa juovikkaiden maamassojen päälle. Pyytääkseen silliä, silloin hyvin kauan aikaa sitten, kun silli vielä ui niin suurissa parvissa, ettei kukaan ollut koskaan nähnyt mitään vastaavaa. *Sellaisia*

parvia ei ollut kukaan vielä nähnyt. Tuolloin saattoi kävellä saarten välissä, niin sanottiin. Ja silliä, sitä oli enemmän kuin vettä.

Ihmiset asuivat noilla saarilla ja elivät vedestä, kaikkien näiden taivaiden alla. Ja aina välillä – ei laisinkaan harvoin – taivaalta tippui veteen joku tai jokin, vaikka niin ei ollut tarkoitus, mutta ei sillä ollut väliä. Tai oli toki ihmisille, mutta ei vesille tai taivaille.

Ehkä huudot kuuluivat. Nimet, jotka katosivat tuuleen. Huudot, jotka kantautuivat maalta tai veneestä kohti merta.

Joskus talvisin, kun meri näytti tummuvan ja syvenevän, puhuttiin myös muista huudoista. Huudoista, jotka kuuluivat mereltä ja kiirivät maata kohti. Huudoista, jotka härnäisivät ja houkuttelivat.

Vaikka voihan olla, että kaikki tuo oli pelkkää puhetta.
Ehkä se oli vain tuuli, joka ulvoi.

1

Auringon silmä paistoi hyväntahtoisesti korkealla lähettäen alas valonsäteitään, jotka heti vedenpinnan alapuolella halkesivat ja hajosivat palasiksi. Otsalampun valo alkoi hiipua, olisi tietysti pitänyt ladata patterit. No, juuri mitään ei ollut tehtävissä.

Martin antoi katseensa pyyhkiä meriruohon ja simpukoiden painosta roikkuvien viljelyköysien yli. Ne olivat kuin pylväsikäytävät meripuutarhassa. Hetken kuluttua hän tuli viimeiseen paikkaan, missä ankkuri oli kiinnitetty pohjaan. Hän testasi ankkurin pitävyyttä vetämällä köydestä muutama kerran. Kaikki vaikutti olevan kunnossa. Ei merkkejä vaurioista.

Näytti hyvältä.

Hän kääntyi ympäri, potkaisi räpylöillä vauhtia ja keskitti huomionsa merenpohjassa olevaan köyteen. Se oli ankkuroitu yhdestä päästä kiinni simpukkaviljelmään ja toisesta rannan laituriin. Hänellä alkoi olla toden teolla kylmä, kädet ja selkä olivat jo aikoja sitten puutuneet, mutta nyt koko vartalo oli jäässä, mykkä kuin palanen kuollutta lihaa.

Tähän aikaan tammikuussa pinnan alla ei tapahtunut juuri mitään. Vedessä saattoi nähdä pienen ravun ryömivän hiekkaan

piiloon tai kampelan odottamassa parempia aikoja, mutta enimmäkseen oli niin kylmä, että vedenalainen elämä oli pysähtynyt.

Myöhäissyksy ja alkutalvi olivat erilaisia; aikaa, jolloin kesän leväkukinnot olivat kadonneet, mutta kylmyys antoi vielä odottaa itseään. Näkyvyys vedessä oli hyvä ja meri kuhisi elämää.

Kun sade, koiranilma ja myrskyt pimensivät taivaan, oli paras sukeltaa pinnan alle rauhaan ja hiljaisuuteen. Silloin hän lähti mielellään sukeltamaan, ihan vain huvikseen.

Hänelle se oli parasta rentoutusta: olla painottomassa tilassa meren sylissä ja kokea maailma, joka rajoittui taskulampun valaisemaan pieneen tilaan. Kaikki muu katosi. Sitä ei voinut verrata trooppisiin vesiin, missä näkyvyys oli kaksikymmentä metriä kaikkiin suuntiin – täällä sukelluksen suola olivat pimeys, läheisyys ja yksityiskohdat.

Lähimpänä pintaa olivat maneetit. Pienet karviaismaneetit, joiden saattoi nähdä vilkkuvan eri väreissä, jos niitä osoitti taskulampulla. Ja polttiaismeduusat, jotka metsästivät metrin pituisilla lonkeroillaan. Ne olivat terveitä, vahvoja eliöitä omassa elementissään, eivät lainkaan traagisia, puolikuolleita yksilöitä, joihin saattoi yleensä törmätä kesällä rannoilla. Mutta samalla oli syytä olla varovainen. Kerran muutama meduusan lonkero oli kiertynyt sukellusregulaattorin taakse niin, että Martinin ylähuuli oli turvonnut tunnistamattomaksi.

Pimeässä esiin ilmestyi olentoja, jotka eivät muutoin näyttyneet. Pieniä mustekaloja, jotka vaihtoivat väriä tuntiesaan olonsa nurkkaan ahdetuiksi, hummereita, jotka olivat

jättäneet kolonsa ja lähteneet pienelle kävelyille. Usein nuotukset eivät edes löytäneet tietään hänen näkökenttäänsä: katkaravut, naamioravut tai erakkoravut, joten oli tärkeää kiinnittää huomiota pienimpiinkin liikkeisiin tai pikkuisiin silmiin, jotka heijastivat otsalampun valoa.

Hän oli ollut sukeltamassa ja etsinyt katseellaan vuorikorallien ja merirokkojen peittämää seinämää. Yhtäkkiä hän oli tuntenut olevansa tarkkailun kohteena. Hän oli kääntynyt ympäri ja nähnyt valkoisen, hiukan sinertävän meduusan, joka oli leijunut vedessä hänen takanaan. Se näytti aivan pieneltä aaveelta tai ylös vedetyltä sieneltä tai juuri räjähtäneeltä atomipommilta.

Sillä hetkellä hän tajusi, että tarkkailija ei ollut vain hän. Yhtä lailla häntä tarkkailtiin, kaikista suunnista, kaikkien niiden olentojen toimesta, jotka liukuivat vedessä ympäriinsä tai makasivat hänen katseeltaan piilossa hiekan tai kivien alla ja joiden silmiin taskulampun valonsäteet eivät koskaan osuneet.

Edessä näkyi laiturijä ja vaja.

Muutama potku vielä, ja hän olisi perillä. Hän nousi hitaasti viimeisen osuuden kohti pintaa ja tarttui uimaportaisiin. Hän veti räpylät jalasta, heitti ne laiturille ja kiipesi portaat ylös. Hän oli käyttänyt sukelluslaitteeseen ja varusteisiin tuhansia kruunuja, jotta ne varmasti kestäisivät varusteiden ja sukeltajan kokonaispainon.

Regulaattori pois suusta, letkut irti, happipullot selästä ja kaikki vieressä olevan nokkakärryyn. Hän työnsi kärryä raskain askelin kohti lava-autoa ja tunsu olevansa yhtä ketterä kuin maassa selällään sätkivä kilpikonna.

Riisuttuaan märkäpuvun ja ripustettuaan varusteet autoon hän yski kylmän keuhkoistaan ja lysähti auton istumisesta kasaan painuneelle etupenkille. Hän käynnisti moottorin, kaatoi termospullosta kupin kahvia ja antoi kylmän kangistamien sormien sulaa kuuman juoman lämmittämän mukin pintaa vasten.

Kaikki oli näyttänyt hyvältä.

Se oli nyt ohi, kaikki olisi kuin ennen.

Kunpa hän pystyisi uskomaan siihen itse.

Varttia myöhemmin Martin ajoi tiehensä. Kädet puristivat rattia rystyset valkoisina.

Ketään ei näkynyt missään hänen jättäessään rannan ja ajaessaan veljesten maatalon pihan läpi.

Ei yhtään tymeän ilkeää katsetta, ainakaan Martinin havaintojen mukaan. Ja silti hän tunsu ne, aivan kuin niitä olisi joka puolella, ladossa tai pihalle pysäköidyn kojeen uumenissa.

Katseet, peitelty vihaiset katseet.

Ne olivat siellä, hän tiesi sen.

Hän mietti, mitä tekemistä keksisi niiden kolmen päivän ajan, jotka tulisi viettämään Adamin kanssa kahden. Ehkä he voisivat käydä Göteborgissa lauantaina Slottsskogenin eläinpuistossa. Adam rakastaisi sitä, varsinkin jos hänen kaverinsa Vilgot tulisi mukaan. Huomenna he olisivat joka tapauksessa kotona. Hän siivoaisi vajan ja laittaisi pihaa kuntoon. Oli luvattu pientä pakkasta ja kirkasta säätä, ei erityisen kaunista, muttei sentään lumimyrskyä kuten edellisviikonloppuna, jolloin hädin tuskin näki, missä tie kulki ja joutui pysyttelemään valtaosin sisätiloissa. Hän voisi mennä Adamin kanssa

rantaan kahville, kunhan Alexandra ja Nellie olisivat lähteneet. He viettäisivät rauhallisen päivän yhdessä.

Reilun kahdenkymmenen minuutin ajon jälkeen hän kääntyi päiväkodille johtavalle soratielle. Päiväkoti sijaitsi aivan meren äärellä ja oli Ruotsin kauneimpia, Martin oli monesti miettinyt, vaikka hän olikin alkuaikoina kantanut huolta nimenomaan samasta asiasta ja siitä, mitä se voisi tarkoittaa. Mutta meri oli ääretön ja ikuinen, ja se, että lapset saivat viettää joka päivä sen äärellä, täytyi tehdä heistä jollakin tapaa *hyviä ihmisiä*, hän ajatteli, vaikka tajusi toki järjellä ajatellen väitteensä päättömyyden.

Lapset istuivat puupölkyillä ja grillasivat makkaraa nuotion ääressä. Martin pysäköi auton ja etsi poikaansa katseellaan. Lopulta hän huomasi tämän vaalean hiuspehkon ja sinisen haalarin. Hän istui hetken paikoillaan ja vain katseli, Adam ei ollut vielä huomannut häntä. Hän eli juuri nyt omassa maailmassaan, siinä jossa hän oli silloin, kun ei ollut vanhempiansa kanssa. Oli kiehtovaa, hienoa ja hieman pelottavaakin nähdä, että hän oli oma yksilönsä myös ilman heitä. Nyt hän näytti pistävän viimeisen makkaranpalasen suuhunsa. Hän sai lautasliinan, jolla pyyhkiä suun.

Murjottavan ja ihanan pikku suun. Pyöreät pehmeät posket. Silmät, jotka olivat avoinna kaikelle, kunnes ne reagoivat johonkin, joka oli vialla ja väärin. Useimmiten sellaiset asiat liittyivät Mulleen. Siihen, että se oli unohdettu kotiin eikä sitä voitu hakea paikalle tai että se oli tehnyt jotain typerää toiselle nukelle tai pehmolelulle eikä ymmärtänyt pyytää anteeksi. Kaikki ilot ja vastoinkäymiset liittyivät aina tavalla tai toisella Mulle-räsynukkeeseen.

Martin työnsi istuinta taaksepäin ja riisui paksun aluspaidan, joka hänellä oli ollut sukeltaessa yllään. Hän puki farkut ja puseron päälle ja nousi autosta. Adam nosti katseensa kuullessaan auton oven paukahtavan kiinni.

”Isi!”

Hän nousi penkiltä ja juoksi Martinia kohti käsivarret ojennettuina.

”Hei, kulta”, Martin sanoi ja laskeutui kyykkyyn.

Adam antoi isälleen pitkän makkarantuoksuisen halauksen, ja Martin tunsi miten kaikki huoli katosi saman tien.

”Hyppää autoon ja istu alas, niin käyn hakemassa tavarasi sisältä ja sanon, että et tule huomenna.”

Oli alkanut hämärtää, kun he pääsivät maantielle. Adam istui Martinin vieressä turvaistuimella selkä menosuuntaan päin ja yritti taitella paperilennokkia. Matkapuhelin kilahti tekstiviestin merkiksi. Se oli Alexandralta.

Toisitko popcornia? viestissä luki suuren sydämen kera. Martin hymyili ja lähetti emoji-suukon takaisin.

Pieni kyläkauppa sijaitsi tien varressa, ja sen asiakaskuntaa olivat enimmäkseen ihmiset, jotka asuivat Henänin ulkopuolella ja halusivat välttää käymästä taajaman supermarketissa. Kaupasta sai yleisimmät perushyödykkeet ja siellä oli pieni nurkkaus tuoleineen, pöytineen ja kahviautomaatteineen.

Kaupassa oli lähes aina joku, jonka kanssa vaihtaa pari sanaa. Siellä sai kuulla uusimmat ravivinkit ja jalkapallotulokset, ja siellä Adam istui ja odotti isäänsä tämän tehdessä ostoksia. Aina silloin tällöin ystävällinen täti tai setä työnsi hänen käteensä tikkarin tai karamellin.

”Odota tässä, tulen pian”, Martin sanoi ja näki miten Adam juoksi saman tien omalle paikalleen yhteen korituoleista. Martin keräsi nopeasti ostoksensa ja siirtyi kassalle.

Jonosta hän vilkaisi Adamia, jonka syliin oli ilmestynyt pieni kiinanpalatsikoira Lisa. Koiran omisti iäkäs nainen, johon he silloin tällöin törmäsivät. Martin hymyili ja huokaisi mielessään. Nyt hän ainakin tiesi mitä odottaa. Adam puhuisi koirasta koko viikonlopun. Siitä miten pehmeä sen turkki oli ja miten hauskaa sen kanssa oli leikkiä. Eivätkö hekin voisi hankkia samanlaisen koiran? *Milloin* he voisivat hankkia koiran? Sitten kun hän täyttäisi neljä vaiko sitten kun hän olisi viisi? Saisiko hän keksiä sille nimen?

Kun Martin oli valmis, koiran oli korvannut karkkirasia, jota Adam hypisteli kädessään.

”Katso”, poika sanoi tyytyväisenä ja esitteli lahjaansa.

Hänen takanaan istui lihava, noin kuusikymppinen verryttelyasuinen mies. Martin ei ollut nähnyt häntä ennen. Mies nojasi keppiin, iski silmää ja sanoi käheällä äänellä:

”Pianhan se on lauantai.”

Alexandra istui keittiösohvalla Nellie sylissään ja selaili postia, kun Martin ja Adam tulivat ovesta sisään. Seinälamppu ja kaksi kynttilää valaisivat iltapäivän hämärää, radiosta tuli uutiset ja parmesanjuuston tuoksu leijui keittiössä. Liedellä oli kattilallinen risottoa.

”*Sinäkö olet...?*” Martin sanoi äimistyneenä.

”Älä nyt kuulosta niin yllättyneeltä”, Alexandra sanoi muka loukkaantuneena. Martin riisui takin ja ripusti sen eteiseen

Adamin juostessa halaamaan äitiään. Hän paloi halusta esitellä tälle paperilennokkiaan ja karkkirasiaansa.

”Tiedät mitä me olemme sanoneet”, Alexandra sanoi. Hän oli tarkempi kasvattaja kuin Martin.

”Sain sen yhdeltä sedältä.”

”Mutta karkkipäivä on vain lauantaisin.”

”Milloin on lauantai?”

”Ei huomenna, mutta sitten.”

”Mutta sittenhän se on loppu”, Adam sanoi voitonriemuisesti. Hän rypisti kulmiaan ja katsoi siskoaan, joka oli nukahtanut Alexandran rinnalle kuivunutta maitoa huulillaan.

”Nellie nukkuu”, poika totesi ja tökkäsi tätä sormella poskeen.

”Niin nukkuu”, Alexandra kuiskasi. ”Ei herätetä pikkuista.”

Alexandra nousi ja siirsi vauvan keittiönnurkassa olevaan vanhaan kehtoon. Martinin isä oli nukkunut siinä aikoinaan, aivan kuten Martinkin.

Hän palasi Adamin luo ja otti pojan syliinsä. Martin kumartui antaakseen Alexandralle suukon suulle.

”Miten meni?” Alexandra kysyi.

Äänestä kuului huoli ja ahdistuneisuus. Martin meni jääkaapille.

”Maistuuko olut?”

”Kiitos”, Alexandra vastasi. ”Televisiossa sanottiin, että olut sopii imettäjälle.”

”Thanko totta?” Martin oli yllättynyt.

”No, ehkä ymmärsin sen väärin”, Alexandra sanoi ja näytteli viatonta.

Martin kaatoi tummaa vaahtoavaa olutta isoihin laseihin, asetti toisen laseista Alexandran eteen pöydälle ja kävi itse vastapäätä istumaan. Hän katsoi ikkunasta ulos ja ihaili hiljalleen punaiseksi värjäytyvää iltataivasta. Alexandran leikkisästä sävystä huolimatta hän aisti, miten malttamattomana toinen odotti hänen vastaustaan.

”Kaikki näytti hyvältä”, hän sanoi. ”Ei mitään ihmeellistä.”

Hän suki tummia, paksuja hiuksiaan ja partaa ja hieroi loppuksi leukaansa. Sitten hän pudisti päätään.

”En usko, että meidän tarvitsee olla enää huolissaan.” Ääni oli vakaa, niin kuin hän olisi päättänyt asian olevan niin. ”Olen varma, että se on nyt loppu.”

Alexandra kohotti lasiaan ja siemaisi olutlasistaan vaahtoa. ”Toivotaan niin”, hän sanoi. ”Toivotaan niin.”

Jäisiin vesiin kadonneiden lasten arvoitus

Martin ja Alexandra asuvat vanhassa kalastusmökissä Orustin kuvankauniilla saarella Ruotsin länsirannikolla. Heidän poikansa Adam on hieman alle kolmevuotias ja tämän pikkusisko Nellie vasta muutaman kuukauden ikäinen. Simpukoita kasvattava Martin on aina halunnut asua veden ääressä, ja perinnöksi saatu kalastusmökki on vastaus unelmiin.

Eräänä päivänä Martin ja Adam viettävät kahdestaan päivää rannalla, kun poika katoaa jäljettömiin Martinin katsoessa hetkeksi muualle. Poliisi löytää pojan kumisaappaan vedestä, ja pojan epäillään hukkuneen. Vanhempien suru on mittaamaton, mutta Martin ei usko poikansa kuolleen.

Valokuvaaja Maya Linde on myös päätenyt asumaan Orustin saarelle, ja Adamin katoamisesta kuullessaan hän haluaa auttaa Martinia. He tekevät pian järkyttävän löydön: lapsia on vuosikymmenien saatossa kadonnut samasta paikasta useampia, kaikki samana tammiin päivämääränä. Onko kyse sattumasta vai kutsuuko jokin meressä lapsia aaltoihin?

Susanne Jansson johdattaa lukijan *Talvivedet*-kirjassa syvälle hyisiin vesiin ja kansanuskomusten värittämään maailmaan, jossa mysteerien juuret ulottuvat pitkälle aaltojen alle.

